

LBRIS

We know
books

Anton Holban

TOANA

București

2026

A editura
ANTET
REVOLUTION

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HOLBAN, ANTON

Ioana / Anton Holban. - București : Antet Revolution, 2026

ISBN 978-973-636-606-2

821.135.1

În sfârșit, automobilul de curse părăsi centrul Bazargicului, coborî pe ulițe chinuite, o porni pe pământul galben, neted, printre lanurile de grâu tremurând și schimbând culorile cu marea cea așa de apropiată, și, printre maci, urme de sânge ce duc la cine știe ce crimă petrecută în vreun ungher dosnic al acestei pustietăți. Apoi ne-am oprit pentru câteva clipe la o moară arsă, unde ne-au părăsit câțiva tovarăși de drum.

Balcicul începea lângă noi, miraculos, fermecat, invizibil, dar sugerându-ne aroma.

Automobilul meu, cu puținii pasageri rămași, s-a îndepărtat de moară, alunecând spre Caverna minusculă. Chiar la poarta casei, transfigurată de așteptare, mă întâmpină Ioana.

E supranatural când vezi pe cineva complet în voia unui sentiment puternic. Îi privești fața, și, fără nicio ezitare, oricât de neîncrezător ți-ar fi temperamentul, ai certitudinea că nu ți se ascunde nimic, că pentru clipa aceea, măcar, nu există nicio minciună dedesubt.

Ioana apăruse, fără gesturi, căci se apropiau și alții de noi, cu ochii, cu gura, cu mâinile, cu toată carnea către mine. Mă întreb dacă eu aș fi în stare de o asemenea dăruire totală, fermecătoare, ce face fericit și pe cel de unde pornește și pe cel către care pornește. Întotdeauna, sub orice inițiativă de a mea, cea mai spontană posibilă, surprind și instinctul de a mă analiza. Nu știu cum mă prezentam în fața Ioanei, dar ea era prea turburată de fericirea ei ca să mă mai examineze. Totuși, luasem trenul cel dintâi ca s-o revăd,

BRIS We know books
așteptasem cu nerăbdare fiecare minut să treacă și să ajung mai repede. Aveam în valiză daruri bine alese ca să-i facă bucurii; am întors în minte, îndelung toate aceste bucurii.

Acum eram în voia mai multor emoții: încântat de primirea ce mi se făcea, de peisagiul gol din față, de marea de alături. Eram intimidat de atâția oameni primindu-mă cu exclamații, cu toate că pe unii nici nu-i cunoșteam. Ioana, abia sosită și ea la Caverna, a și luat aerul provincial: arsa de soare, pe frunte cu câțiva pistruți, îmbrăcată fără grijă, cu picioarele goale în pantofi. Rochia și-a lucrat-o singură, fără gust, cu toate că a vrut să o facă pretențioasă; parcă și-a luat modelul nu de la o mare croitoreasă unde se îmbracă de obicei, ci din vitrina prăvăliei principale din Caverna. Câteva zorzoane inutile, și la spate chiar un început de trenă. Totul nepotrivit pentru atmosfera rustică de acolo, și, dealtfel, praful a bătut stofa și a făcut garniturile și mai caraghioase. Dar această haină dădea un farmec nou Ioanei, o arăta sinceră, îi bănuiam toate gândurile ei pentru mine, căci voise să fie elegantă ca să-mi placă, gânduri naive și delicioase de copiliță zăpăcită, oricâte dezastre ar fi trecut peste dânsa, rămasă proaspătă orice ar fi învățat-o viața. O priveam acum cu dragoste, cu duioșie, milă, dar și cu reflecția: „Ce rochie urâtă! E lipsită de logică după obicei, căci de atâtea ori a fost îmbrăcată cu gust.”

Aveam remușcări de gândul meu ascuns lângă fata care mă primea cu tot sufletul...

E foarte frumoasă Ioana, dar numai când este fericită. Ochii îi scânteie, fața se luminează, emoția îi inundă toată ființa. Oamenii au chipul frumos sau urât, indiferent de proporția perfectă, numai când oglindesc mistere venite din afund. Numai cei care au suferit sunt frumoși...

Tovărășia noastră fu iute întreruptă: gazdele, doamna și domnul Axente. Amândoi spre 50 de ani. Doamna Zoe Axente, rotundă, galbenă, cu gropițe în obraz, cu gesturi mărunte, cu vocea

subțire și vorbele îngrămădite. Domnul Costică Axente, mărunț, întunecat, cu mustățile atârinate. Și unul și altul în clipa aceea numai preocupați să se arate gazde perfecte, să pară imediat că mă cunoșteau și că-mi erau prieteni. Îmi puneau o mie de întrebări, cu toate că nu m-au văzut niciodată, și aprobau orice părere aș fi avut despre lucruri ce le-au fost lor familiare, le-au discutat înainte zilnic, și era natural ca să fie și mai competenți. Bineînțeles, păstrau și pentru ei un mic colț unde nu ai voie să intri, când eram ascultat numai cu bunăvoință, căci acolo domnul e specialist și a fost motivul de admirație al doamnei din prima zi a menajului. Astfel, domnul e cunoscător mare în agricultură. A trebuit să spun și eu câteva vorbe despre grâu și despre ovăz și să ascult cu atenție toate explicațiile primite.

Dialogul a început cu inevitabilul:

— Te vei mulțumi cu târgul nostru mic, cu obiceiurile noastre vechi?

— Da, desigur, mie îmi place singurătatea, și apoi, nu departe e marea.

Singurul răspuns pe care poți să-l dai, și mă simțeam umilit, căci aceste vorbe corespundeau unor adevăruri profunde ale temperamentului meu, pe care le port tot timpul cu tragedie și cu voluptate, și mă supără că trebuie să fac în clipele nesperate, unor oameni străini și din altă lume, mărturisiri esențiale (chiar dacă sunt sigur că ei nu pricep importanța lor), cum te-ai simți îndurerat să trebuiască să vorbești cuiva îndepărtat sau superficial despre o durere trăită îndelung.

Doamna și domnul Axente au primit cu satisfacție asigurarea mea, dar desigur că nu au priceput mare lucru. Un locuitor de lângă mare nu scoate din minunea ce se desfășoară în fața lui decât posibilitatea de a face plajă sau de a mânca pește mai des și mai ieftin.

Odată cu menajul Axente au apărut și celelalte două nepoate

ale lor, Viky și Roza. Pe Viky, sora Ioanei, o cunoșteam mai de mult: grațioasă, descurcându-se ușor printre oameni, plăcând imediat băieților, întrebuințând cu ușurință câteva cunoștințe despre muzică sau literatură căpătate din conversațiile mele cu Ioana și impresionând chiar și pe oamenii mai avertizați. Dealtfel bună, ușor influențabilă, fără încăpățănări, prietenă cu toată lumea, știind să invite, să primească și să nu uite pe nimeni. Apă limpede pe care nu puteau să se întâmple furtuni, din cauza aceasta odihnitoare, dar nefiind în stare să te învețe ceva neașteptat.

Sunt oameni, și Viky este printre ei, ce nu-ți rezervă surprize, căci știi cu siguranță cum vor proceda, orice eveniment ai imagina pentru dânsii. Cu toate că Viky era expresia cea mai perfectă a fecioarei neprihănite, cu fruntea ei fără un creț, cu ochii luminoși, cu zâmbetul liliac, poate ar fi putut fi a unui bărbat (nu din senzualitate, ci numai fiindcă fusese cerută cu insistență și nu avusese tăria să refuze), fără ca cea mai mică transformare să se observe în ființa ei. Pe vara fetelor, Roza (adoptată de soții Axente, căci părinții ei muriseră) o vedeam pentru prima oară. Fugea de lume și nu se înțelegea nimeni cu ea, cu toate că nu începea nicio discuție. Era mică, grasă, cu părul roșu, și toată fața acoperită cu pistruii. Avea o mulțime de umilințe și de terori și o chinuia îndeosebi fizicul ei și gândul că nu a avut ocazia să învețe mai multă carte. Ioana caracterizase imediat: „Viky e dulce și insuportabilă, Roza e singura profundă din toate fetele pe care le cunosc”. Viky a primit recomandarea cu un surâs grațios, iar Roza cu un început de mânie. Ioana adăugă mai târziu numai pentru mine: „Să fii drăguț cu Roza și să nu te impresioneze aparențele. Merită; săraca!” După dejun, într-o trăsură, cu Ioana și Viky, cu un pisoi mititel, numit în glumă pentru culoare locală Ahmed, am pornit spre mare.

Cavarna: o singură stradă, cu prăvălii neînsemnate ținute de bulgari și câteva cafenele umile.

Trăsura a întors spre stânga, și după patru kilometri de mers pe un drum pustiu, ușor înclinat, în fund, de la un timp cu linia albastră a mării, o moară, și apoi mititelul Cavarna-Port.

Câteva magazine, câteva bordeie locuite de pescari vara. O mică piață la mijloc, pe o latură cu o casă pătrată, restaurantul „Mihali”, și el, cu toată neînsemnătatea lui, deschis numai vara. Pământ galben, case albe, marea în culori deschise. La dreapta, un munte mic, Ciracmanul. Două pontoane de lemn, puțin nisip, o vilă roz — stranie apariție — pe o colină. Lângă un ponton, o clădire care ar putea fi numită casă: locuința și biroul vameșului. În total, aspect de singurătate grandioasă.

Ne-am strecurat printre câteva magazine și am ajuns la o cabană de pescari cu un etaj, locuința noastră. Într-una din cele două camere de jos locuiau fetele, cealaltă folosea drept bucătărie. În camera de sus trebuia să stau eu. Ioana se căznise mult timp să curețe și să împodobească pereții goi și scândurile putrede, căci încăperile folosiseră numai ca adăpost pentru sacii de făină. Și izbutise admirabil. La mine pusese covoare pe jos și perdele aduse de la Cavarna, iar într-un colț alcătuiseră un pat moale. Fereastra da drept spre mare. Eram impresionat și de grija ei, și de deliciul vieții ce aveam să duc departe de lume. Ioana a fost încântată de entuziasmul meu și mi-a spus cu toată seriozitatea: „Mi-era teamă că n-o să-ți placă”. Și, alipindu-se de mine: „Să vezi ce fericiți o să fim aici!”

În clipa aceea așa credeam și eu...

Fetele mării. Vocile ei. N-am cunoscut obsesie mai constantă. Dacă aș fi poet, aș face o epopee în care n-ar apare niciun om. Numai valurile. Dar ce prodigios poet ar trebui să fiu, și, dealtfel, orice aș izbuti, s-ar dărâma la prima apariție a apei. Aș înșira o mie de emoții, și aici sunt emoții suprapuse. Orchestră gigantică cu nenumărate instrumente. Ar semăna construcția mea doar cât

seamănă o păpușă, având un mecanism izbutit, cu un om. Îmbinare fantastică de culoare, zgomot, mișcare, miros. Nemărginire, și simți mereu impresia măruntei tale ființe. Te porți pios ca și cum ai fi într-o biserică. Puțin îți pasă de toată lumea și ai iluzia că poți să fii calm, că nicio nenorocire prea importantă nu se poate întâmpla. Nici o fantezie nu ți se pare prea romanțioasă, poți să spui de o sută de ori aceeași vorbă și nu se miră nimeni.

— Ioana, ce ne pasă de ce a fost! Te simt fremătătoare lângă mine, știu cât m-ai iubit, și tot dezastrul s-a întâmplat dintr-o dragoste exagerată. În clipa aceasta, nu suferim niciunul, și dacă vom vedea că nu putem altfel, vom lua o barcă și vom porni într-o noapte fermecată spre larg, vom da drumul lopeților și vom pluti în voia valurilor, asemeni lui Tristan. Apoi ne vom arunca îmbrățișați spre adâncuri. În pustiurile aceste nu va fi nimeni să ne scape.

Ioana se strânsese lângă mine, accepta.

Pe mulți din oamenii din port nici nu i-ai observa în altă parte. N-au niciun pitoresc, oricât i-ai întreba, îți răspund incolor, și din înfățișare nu le poți scoate nicio caracteristică. Bulgari sau turci ursuzi, fără imaginație, fără chef. Nici măcar revolte reținute, căci niciodată nu protestează și se poartă la fel cu toată lumea. Așa este Mihali, restauratorul, sau Cadâr, barcagiul, și totuși îi voi ține minte toată viața, căci s-au legat fără voia lor de emoțiile mele, și apoi, în deșertul acesta, fiecare capătă o importanță mare.

La restaurantul lui Mihali nu se găsește niciodată nimic, nici măcar pește. Am încercat să-l conving să aducă de la Caverna un pachet de șocolată, dar cum totdeauna la întrebările mele căuta câte un pretext, am renunțat, și el nici măcar n-a băgat de seamă.

Duminica vin câțiva vizitatori de la Caverna, consumă la el limonadă, vin și sifon. Poate și puțină brânză și măsline. Are pe teighea câteva cutii cu sardele, care nu inspiră niciun fel de încredere; e și ridicol să cumperi cutii de sardele la mare. În fața

cârciumii lui sunt câteva mese. La una din ele văd uneori pe un civil cu fes, jucând șah cu multă răbdare, în ritmul peisagiului. Mi s-a spus că e un ofițer în armata română și că vila roz îi aparține. Dar niciodată n-am avut ocazia să-l cercetez mai de aproape și nici n-am voit să limpezesc misterul.

Prin fața casei noastre trece un râuleț destul de murdar, care se lărgește brusc și se varsă în marea de aproape. Marea pe aici, strânsă bine în golf, este destul de cuminte, nu se înfurie niciodată, cel puțin în anotimpul acesta, așa că râulețul rămâne în fiecare zi identic. Pe dânsul se agită, fără să le oprească nimeni, găște și rațe. Le privesc deseori de pe o înălțime de lângă casă; stau pe niște pietre mari și netede, așezate parcă anume să formeze o bancă. Sunt extrem de multe observațiile pe care le fac uitându-mă atent la aceste păsări, și e fatal să le observ, căci intru și ies mereu, și astfel în fiecare clipă dau peste ele. În agitația găștelor din față am constatat îndeosebi o imensă bucurie de a avea apă în preajmă. Țipă, fac oculuri, cufundă capul, marinari deplin, pentru care pământul nu contează. Câteodată mă amuz zvârlindu-le fărâmituri de pâine, și apoi le privesc cum mă observă de la distanță, cum se apropie cu băgare de seamă, iar se depărtează și, în sfârșit, una mai curajoasă mănâncă. Reușesc, tot aruncând pâinea mai aproape, să le aduc la doi pași de mine. Câteodată nu mă remarcă: se găsesc chiar la începutul mării, și albul penelor continuă albul spumelor. Am crezut că m-am obișnuit perfect cu obiceiurile lor, că cel puțin în peisagiul acela nu au niciun gust pe care să nu-l cunosc. Dar într-o zi s-a întâmplat ceva extraordinar, și nici acum nu pot da explicații. O găscă s-a depărtat de tovarășe și a început, tot timpul cu strigăte stridente, să plutească spre orizont. Celelalte o priveau cu capul ridicat, încremenite toate, pricepând se vede că se petrece în mijlocul lor ceva neobișnuit. M-am uitat cu binoclul până ce n-am mai văzut-o.

În pustiurile micului port, cu câteva magazine și câțiva oameni primitivi, s-a găsit loc pentru o aventură: vameșul, domnul Jianu, cu doamna Pitpalac.

Vameșul e un flăcău bătrân, cu zâmbetul mereu pe buze, vorbind monosilabic și incapabil să pună o întrebare, de o timiditate cumplită, vizibilă de la primul moment de când l-ai cunoscut. Te întrebi cum poate să-și menție un post în care uneori are anumite inițiative de luat. Dacă îl întâlnesc de multe ori, și e fatal să fie așa, căci la cea mai mică mișcare trec prin fața vămii, și am curajul să încep conversația, aflu că domnului Jianu îi place literatura, că în fiecare an se duce la Buzău la părinți și cumpără romane de vreo cinci sute de lei. Toate cărțile îl satisfac, pentru toți autorii are stimă, dar poate că preferă pe autorii tandri, ca firea lui blajină să poată vagabonda fără cataclisme. Și dacă, înspăimântat de singurătate (iarna, mai ales, trebuie să fie cumplită aici, căci atunci pleacă toată lumea la Cavarina, și pescarii și madame Pitpalac, iar Mihail închide restaurantul; și astfel nu mai rămân decât vameșul și câțiva soldați, păzind cu rândul, inutil — căci nu vine nicio corabie — pontonul), îl întrebi dacă cele câteva cărți ajung pentru trecerea timpului, el îți răspunde afirmativ, căci citește rând pe rând, meditează la fiecare pagină, și după ce termină ia lectura de la început. De fapt, cum are panică de orice gest mai isteț, are panică și să cheltuiască bani. Viața lui necăjită l-a învățat de mult astfel, iar Cavarina-Port nu-i oferă nicio tentație. Cărțile cumpărate constituie în viața lui un eveniment important, îndelung cumpănit și savurat, o orgie ce-l face mândru în sufletul lui, de care vrea să profite cât mai mult timp, în lungile nopți de iarnă, când nu vine cu săptămânile nicio veste din altă parte. În chipul acesta, orice erou al vreunui roman devine important, nu trebuie prea multă

bătăie de cap din partea autorului ca pentru domnul Jianu el să trăiască ca un om veritabil, și cel mai mic gest, cea mai mică vorbă — mai ales aici, căci e întovărașită de vâjăitul valurilor — pentru sufletul lui potolit ia aspecte catastrofale. Despre amica lui, madame Pitpalac, am o impresie nelămurită. Cel puțin nu o poți cântări de la prima vedere. Ioana mi-a reprezentat-o în două chipuri diferite. La București îmi vorbise despre ea, când îmi enumerase pe toți oamenii Cavarnei-Port, ca de o ființă umilă, dar plină de suflet, interesantă să o descoperi la capătul lumii. Însă poate că exagerase astfel numai ca să-mi facă localitatea cât mai plăcută și să mă hotărască să vin aici, cu toată teroarea mea de rudele ce trebuia să le suport. Mai târziu, la Cavarina chiar, Ioana mi-a spus că madame Pitpalac este foarte rea de gură, și că acum, nemaiinvitând-o tot timpul ca mai înainte, o dușmănește, cu toate că odinioară fuseseră prietene. Nu pricep ce e adevărat, căci Ioana se contrazice ușor, și ajunge vreo cauză neînsemnată pentru ca să-și schimbe părerea, fără măcar să dea o scuză. Mie mi-a apărut madame Pitpalac ca o persoană subțire, albă, agitată. Foarte săracă, căci bărbatul ei o lăsase după ce-i cheltuisese toată zestrea, vrea să-și ascundă sărăcia și mizeriile (am aflat că lucrează toată ziua, în fundul unei magazine, covoare, ca să le vândă) și pretinde să fie tratată cu tot respectul, de la egal la egal. Are păreri despre orice, a citit și ea cărțile domnului Jianu și lasă să se înțeleagă că asta nu e decât o parte din lecturile ei. Cunoaște pe toți cei mai importanți de la Cavarina și chiar din Bazargic și vorbește despre toți fără umilință, deseori judecându-i. O vezi de multe ori în tovărășia domnului Jianu, dar nu se poate ști cât au mers lucrurile de departe, așa e el de lipsit de inițiativă și ea fără răbdare și tact.

Și dacă consider totuși tovărășia lor drept idilă, o fac numai ca să repet clevetirea vecinilor și pentru că devine de o importanță considerabilă, în singurătatea locurilor, conversația lor. Îi întâlnesc uneori spre seară, când vagabondez pe coline, și e amuzant și duos

în același timp văzând perechea lor profilată pe mare.

De obicei stăm pe plajă toată dimineața. Acolo lânzești sub soare, nu se pot începe discuții.

Ioana și Viky aduc umbrelele lor înflorite și mă adăpostesc și eu lângă ele. Iau câte o carte, creion și hârtie, dar nu pot citi decât câteva rânduri fără importanță. Curând, cartea, creionul și caietul se pierd pe jos, se acoperă cu nisip.

Viky nu stă niciodată în tovărășia noastră. E o înotătoare pasionată și curând intră în apă. E foarte grațioasă, are corpul împlinit, grație la răs și la mers, pricepere cum să puie pe ea cea mai neînsemnată haină. În costumul ei de baie, bleu-marin, cu câteva desene roșii, cu o mică pelerină pe care o lasă lângă noi, cu o scufiță amuzantă, e o apariție fermecătoare. Ce plăcere să o privești pătrunzând încet, scufundându-se, făcând roate, pe o parte, pe spate, pe pântec, îndepărtându-se sau jucându-se în preajmă, multă vreme, neobosită, parcă desen desprins dintr-o revistă de mode franțuzească. Apoi, când iese, se trânteste lângă noi, udă, cu câteva fire de nisip lipite de carne, care măresc aspectul ei senzual, cu soarele strălucind pe fiecare picătură, cu sânii care se ridică tineri, cu tricoul ce ia perfect forma trupului și dezvăluie formele în cele mai mici amănunte. Și atunci am chef, cu orice risc, să rup tricoul, să-mi desfât ochii pe corpul gol așa de proaspăt, să-i strâng sânii, să o posed, strivindu-i carnea. Dar zâmbetul ei fermecător mereu prezent și același, îmi întărește convingerea că poate ar accepta strânsoare din indolență, din lipsa oricărui principiu bine stabilit, dar că niciun fior n-ar străbate-o.

Dimineața, ne strecurăm cu rândul la o cișmea să ne spălăm, cu prosopul, săpunul, peria de dinți și pasta. Trecem pe lângă câteva magazine, pe lângă cele două pontoane, coborâm câteva trepte și, chiar la începutul plajei femeilor, curge din stâncă de calcar un șipot limpede și rece. Această apă, neașteptată apariție, curgând drept lângă mare, este una din minunile portului. Sorbi apa, după

ce te-ai lăsat în voia razelor soarelui, cu deliciu. Îți uzi fața, mâinile, trupul gol, niciodată nu te sature de ea și nu încetezi să te miri de unde a venit.

La masa noastră e bucuria principală și nimeni nu se gândește la vin, ca și cum ai fi în vârful unui munte unde ai descoperit un izvor.

Puțin mai departe, la o sută de metri, drept în mijlocul plajei femeilor, curge o apă și mai perfectă. De aici, pe rând, Ioana, Viky și eu aducem în cană apă pentru prânz.

Aici putem fi dezvățați în voie, orice rușine a dispărut, umblăm cum se întâmplă și ne simțim chiar încântați de neglijența noastră.

Suntem în tricou de plajă toată ziua și în picioare purtăm papuci, cărora repede le-a dispărut culoarea și șireturile.

Așa îl știu pe Hacik, cu pantaloni de baie cu sandale, cu restul corpului gol, corp negru, dogorit de soare și plin de păr. În cap poartă o pălărie specială de paie, mare cât o umbrelă, prinsă pe sub bărbie cu un elastic.

Stranie apariție și Hacik, așa de străin și totuși atât de apropiat de peisagiul acesta, că nu l-aș putea închipui în alt loc. Un om ridicol: mic, subțire, păros, cu sprâncenile împreunate, fără vârstă. Limbaj amuzant, dar și mai amuzant e timbrul vocii, pe care nu-l pot reda prin scris. O caracteristică are că te salută ori de câte ori te-ar întâlni, și te întâlnește de o sută de ori pe zi. Prima dată l-am descoperit pe o bicicletă, cu o cutie de pălării în mână. Era țănoș, drept, cu o mână abia sprijinind ghidonul. Ce rost o fi avut bicicleta între cele câteva magazine, sau cutia de pălării, rămâne inexplicabil. E gata să facă servicii, și, dacă îl iscodești puțin, începe să-ți povestească despre dragostea lui fără speranțe pentru o fată tuberculoasă. Dacă l-ar accepta, ar lua-o de nevastă, cu orice risc.

Hacik are un suflet admirabil, exprimat ridicol, dar în cazul